

ASKER KOMMUNE
Hæge Reini Lie-Kjellevoid
Katrineåsveien 20
3440 RØYKEN

Deres ref.:
Vår ref.: 24/10584-2
Saksbehandler: Ingri Menne Sjoner
Dato: 10.07.2024

Svar på spørsmål om transport til og fra avlastning, helse- og omsorgstjenesteloven § 3-6 nr. 2

Helsedirektoratet viser til henvendelser fra Pasient- og brukerombudet av 29. februar 2024 og Asker kommune av 1. mars 2024. Begge henvendelsene gjelder kommunens ansvar for transport til og fra avlastningstiltak, og om dette ansvaret i tilfelle omfatter kostnader for transporten.

I det følgende gir vi en likelydende fremstilling av kommunens ansvar når det gjelder transport til og fra avlastningstilbud, til begge avsenderne. Vi beklager lang saksbehandlingstid.

Helsedirektoratets vurdering

Rett til transport ved avlastningstiltak

Utgangspunktet er at personer med særlig tyngende omsorgsarbeid skal tilbys nødvendig pårørendestøtte, i form av blant annet avlastningstiltak, jf. [helse- og omsorgstjenesteloven \(hol.\) § 3-6 nummer 2](#). Dette er en del av kommunens overordnede ansvar for å sørge for nødvendige helse- og omsorgstjenester, jf. [hol. § 3-1 første ledd](#). Kommunens ansvar gjenspeiler omsorgsyterens rett til nødvendige helse- og omsorgstjenester fra kommunen etter [pasient- og brukerrettighetsloven \(pbrl.\) § 2-1](#), og omsorgsyterens rett til vedtak om tiltak som reduserer omsorgsbyrden, etter [pbrl. § 2-8](#). Det er i utgangspunktet kommunen som bestemmer hvordan tjenesten skal organiseres, men det fremheves i forarbeidene at avlastningstiltak skal være individuelt tilrettelagt.¹ På denne måten kan tiltaket imøtekomme omsorgsyterens ønsker og behov. Ved utformingen av avlastningstiltak, skal det samtidig legges stor vekt på hva pasienten eller brukeren mener, jf. [pbrl. § 3-1 andre ledd](#). Begrepet brukeren inkluderer i denne sammenhengen omsorgsyteren.

Det er gjennom langvarig forvaltnings- og fortolkningspraksis lagt til grunn at retten til avlastning også omfatter rett til transport til og fra avlastningsstedet, dersom det er behov for det. Det tidligere Sosial- og helsedepartementet (i dag Helse- og omsorgsdepartementet) omtalte avlastningstjenester i sitt rundskriv til den tidligere sosialtjenesteloven, og la der til grunn at avlastning omfatter nødvendig transport og ledsager når det er behov for det.² Departementet har opprettholdt dette standpunktet i ettertid.

¹ Prop. 49 L (2016-2017) kapittel 9.

² Rundskriv I-1/94 til den tidligere sosialtjenesteloven (1991).

Nærmere om behovsvurderingen

Ifølge forarbeidene er formålet med avlastningstiltak blant annet å hindre at omsorgsyteren overbelastes, og å gi ham eller henne nødvendig fritid og ferie.³ Hensikten er å redusere den byrden som særlig tyngende omsorgsoppgaver kan innebære. Dersom omsorgsyteren har behov for bistand til transport til og fra avlastningen, vil dette være en nødvendig del av avlastningstilbudet. På denne måten kan avlastningstilbudet fullt ut ivareta sitt formål. Dette betyr samtidig at transport ikke inngår i avlastningstilbudet dersom omsorgsyteren ikke har behov for slik bistand. Det må derfor gjøres en konkret vurdering av om vedkommende har behov for bistand til transport til og fra avlastningen.

Behovsvurderingen baseres på ulike momenter. Punktene nedenfor er eksempler på faktorer som kan tilsi at omsorgsyteren har et faktisk eller praktisk behov for transportbistand. Dette er likevel ikke en uttømmende liste.

- Den enkeltes alder og hans eller hennes grad av selvstendighet og mestringsevne.
- Omsorgsyterens arbeidssituasjon, i tillegg til vedkommendes situasjon for øvrig.
- Avstand fra bostedet til det stedet hvor avlastningen tilbys.
- Om omsorgsyteren har barn og om det i tilfelle dreier seg om barn med særlige behov. Dersom pasienten eller brukeren er omsorgsyterens barn, kan det ha betydning om omsorgsyteren har andre barn.
- Økonomi er ikke av betydning i denne sammenhengen. Det er fordi vurderingen gjelder faktisk eller praktisk behov for bistand til transport.

Som nevnt ovenfor, omfatter retten til avlastning også transport til og fra avlastningsstedet med ledsager, dersom det er behov for det. Bakgrunnen for dette er avlastningens formål og at tiltaket skal ivareta omsorgsyterens behov. Vurderingen av om det er nødvendig med ledsager under transporten, vil derfor likne på vurderingen av om det er behov for transport. Denne vurderingen er beskrevet ovenfor.

Det bør ikke stilles for strenge krav til vurderingen av om omsorgsyteren har behov for transportbistand. Bakgrunnen for dette er at avlastningstilbudet skal redusere omsorgsyterens arbeidsbyrde og gi vedkommende fritid. Dersom omsorgsyteren må ta ansvar for tunge og omfattende transportoppgaver i forbindelse med avlastningen, kan det redusere effekten av det avlastningstiltaket som er innvilget. Terskelen for når omsorgsyteren har behov for transportbistand til og fra avlastningsstedet, bør derfor være lav. Denne vurderingen og hva som inngår i det konkrete tilbudet når det gjelder transport, bør fremgå av vedtaket. Det gjelder også om det er behov for ledsager under transporten.

Det kan ikke kreves egenbetaling for avlastning

Det følger av [hol. § 11-1](#) at kommunen er økonomisk ansvarlig for helse- og omsorgstjenester som skal ytes etter hol. § 3-1 første ledd. Kommunen kan bare ta betalt fra pasient og bruker for helse- og omsorgstjenester, hvis det er hjemmel for det i lov eller forskrift, jf. [hol. § 11-2](#).

Hvilke tjenester kommunen kan kreve egenandel for, følger av [forskrift om egenandel for kommunale helse- og omsorgstjenester \(egenandelsforskriften\) § 1 og § 8](#). Dette omfatter ikke avlastningstilbud. Det betyr at kommunen ikke kan kreve betaling for avlastningstilbud. Det samme gjelder nødvendig transport til og fra avlastningen.

Forholdet til annet regelverk

³ Prop. 49 L (2016-2017) kapittel 9.

Når det gjelder skolebarn og transport til og fra skole, vil et avlastningstiltak som hovedregel ikke påvirke barnets rett til skoleskyss.⁴

Transport til og fra avlastning på sykehjem, begrenset til innleggelse og utskrivning, er det regionale helseforetaket sitt ansvar, etter [pasientreiseforskriften § 3 første ledd bokstav b](#).

Vennlig hilsen

Gunhild J. Røstadsand e.f.
seniorrådgiver

Ingri Menne Sjoner
rådgiver

Dokumentet er godkjent elektronisk

⁴ Se [Utdanningsdirektoratets rundskriv til opplæringslova kapittel 7, under omtalen av rundskrivets punkt 4](#).